

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'z-Zeyyât, *el-Kevâkibü's-seyyâre*, Bağdad, ts., s. 268; İbn Haldûn, *Mukaddime*, III, 1159-1165; a.mlf., *Şifâ'ü's-sâ'il*, s. 59, 67; Taşköprizâde, *Mezûâtü'l-ulûm*, II, 244; Münâvî, *el-Kevâkib*, S. Uludağ özel nüshası, vr. 48^b-49^b; *Kesfû'z-zunûn*, I, 413, 650; *İzâhu'l-mek-nûn*, I, 375, 430; II, 689; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 90; Serkis, *Mu'cem*, I, 607-608; Brockelmann, *GAL*, I, 655-656; *Suppl.*, I, 910-911; Nebhânî, *Kerâmâtü'l-evliyâ*, I, 306-307; Suter, *Die Mathematik*, s. 136; Sarton, *Introduction*, II/2, s. 595-596; W. Ahrens, "Die magischen Quadrate al-Bûnî's", *Isl*, XII (1922), s. 157-177; B. Carra de Vaux, "Bûnî", *IA*, II, 804; a.mlf., "el-Bûnî, *UDM*, V, 68; A. Dietrich, "al-Bûnî", *El² Suppl.* (İng.), s. 156. SÜLEYMAN ULUDAĞ

BÜNÎ, Ahmed b. Kâsım

(أحمد بن قاسم البوني)

Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Kâsım
b. Muhammed Sâsî et-Temîmî el-Bûnî
(ö. 1139/1726)

Hadis ve fıkıh âlimi, şair.

1063'te (1653) Cezayir'in doğusunda-ki Bûne (Annâbe) kasabasında doğdu. Hakkında pek az bilgi vardır. İlk tahsilini tanınmış bir hadis âlimi olan babasından yaptı. Daha sonra Kuzey Afrika'nın muhtelif şehirlerini, Mısır'ı ve daha başka yerleri dolaşarak devrin meşhur âlimlerinden kıraat, tefsir, hadis ve Mâlikî fıkıhı okudu. Tahsil hayatını bitirdikten sonra Bûne'de yerleşerek hadis rivayeti ve kitap telifiyle meşgul oldu ve orada vefat etti. Oğulları Muhammed ve Ahmed de dönemlerinin tanınmış ilim adamlarındandır.

Eserleri. Bûnî'nin çoğu hadis ilimlerine dair manzum ve mensur, büyüklü küçüklü 100'den fazla eseri vardır. Bunları *et-Ta'rif bi-mâ li'l-fakîri mine't-tevâlif* adlı kitabında zikretmiştir. Âdil Nüveyhiz *Mu'cemü a'lâmi'l-Cezâ'ir* adlı kitabında Bûnî'nin eserlerinden kırk dört tanesinin adını verir. Buna göre belli başlı eserleri şunlardır: 1. *Naẓmü'l-ḥaşâ'îşî'n-nebeviyye*. Süyûtî'nin *el-Ḥaşâ'îşü'l-kubrâ* adlı eserinin manzum hale getirilmiş şeklidir. 2. *Naẓmü's-Şemâ'il*. Tirmizî'nin *eş-Şemâ'il*'inin manzum şeklidir. 3. *ed-Dürretü'l-meknûne* (*maşûne*) *fi 'ulemâ'i ve şuleḥa'i Bûne*. Bûne âlim ve zâhidlerinin hal tercümelerine dair yine manzum olarak yazdığı bir eserdir. Diğer eserlerinden bir kısmı da şunlardır: *Fethu'l-bârî fi şerhi garîbi'l-Buhârî*, *eş-Şimârü'l-muḥtaşere fi menâkıbi'l-aşere*, *ed-Dürer naẓmü Nuḥbeti'l-fiker*, *Naẓmü 'Aḳâ'idin-*

Nesefî, *en-Nûrû'd-dâvî 'alâ 'Aḳide-ti't-Taḥâvî*, *Fethu'l-mu'in bi-zikri meşâhiri'n-nuḥâti ve'l-luḡaviyyîn*. Şiirlerini topladığı bir de divanının bulunduğu kaynaklarda zikredilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 329-330; Ziriklî, *el-A'lâm*, I, 189; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'elli-fîn*, II, 49-50; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 397; Âdil Nüveyhiz, *Mu'cemü a'lâmi'l-Cezâ'ir*, Beyrut 1400/1980, s. 49-51; Abdülhay el-Kettânî, *Fihristü'l-fehâris*, I, 236-239. MÜCTEBA UĞUR

BURAK

(البراق)

Mi'rac gecesinde
Hz. Peygamber'i taşıdığı
rivayet edilen binek.

Burak "parıldamak, şimşek çakmak" anlamına gelen Arapça *berk* (البرق) kelimesinden türetilmiş olup renginin saf ve parlak oluşu veya çok hızlı hareket ettiği sebebiyle bu adı almıştır (*Lisânü'l-'Arab*, "brk", md.).

İsrâ sûresinin ilk âyetinde, Allah'ın bir gece Hz. Muhammed'i Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya kadar yürüttüğü bildiriliyorsa da söz konusu âyetle bu yolculuğun burakla gerçekleştiğine dair herhangi bir işaret yoktur. Konu ile ilgili hadislerde yer alan ayrıntılı bilgilere göre yolculuk Mescid-i Aksâ'dan sonra semaya yükseltilmek suretiyle devam etmiştir. Cebrâil'in de refakat ettiği ve İslâmî kaynaklarda "isrâ" ve "mi'rac" diye adlandırılan bu gece yolculuğu hadislere göre burak denilen bir binekle gerçekleşmiştir. Kaynaklar bu bineğin beyaz renkli ve fevkalâde süratli olduğunu, katırla eşek arası bir yapıya sahip bulunduğunu bildirirler. İsrâ olayını anlatan hadislerin bir kısmında burakın, yukarıda belirtilen vasıflarından başka uzun kulakları (İbn Hişâm, I, 398) ve uyluklarına bitişik iki kanadının bulunduğu, bu kanatları sayesinde bir adımda gözünün görebildiği en uzak mesafeyi katedebildiği de kaydedilmektedir. Bazı kaynaklara göre de Hz. Peygamber buraka yaklaşıp binmek istediği sırada burak huysuzluk etmiş, fakat Cebrâil'in, o zamana kadar taşıdığı kişiler içinde en faziletli insanın şu anda kendisine binmekte olan kişinin olduğunu hatırlatması üzerine utancından ter dökmüştür (meselâ bk. İbn Hişâm, I, 398; İbn Sa'd, I, 214). Hadislerde belirtildiğine göre Hz. Peygamber Cebrâil ile birlikte Mescid-i

Aksâ'ya vardığında buraktan inmiş, Cebrâil burakı eskiden kalmakta olduğu yere götürmüş ve bağlamış, Resûl-i Ekrem de orada bulunan peygamberler cematine imam olarak namaz kıldırmıştır. Cebrâil'in Resûlullah'la birlikte buraka binip binmediği konusu ihtilâfıdır. Hâkim'in *el-Müstedrek*'inde (IV, 606), Hz. Peygamber'e burak getirildiğinde Cebrâil'in de arkasına bindiği tarzında Ebû Hamza Meymûn el-A'ver'den rivayet ettiği hadis konu ile ilgili diğer haberlerle desteklenmemiştir.

Mi'racın İslâm literatürüne girdiği şekliyle Hz. Peygamber'e has bir mucize olduğu bilinmektedir. Burak olayı da mi'rac sırasında meydana gelen tabiat üstü birçok olaydan biri olarak kabul edilmelidir. Deney ve gözlem dünyasının dışında vuku bulan bu tür olayların tabiatla gözlenen kanunlarla değerlendirilmesi mümkün değildir.

Burak Resûl-i Ekrem'den başka diğer peygamberlere de hizmet etmiştir. Taberî'nin naklettiği bir rivayette Hz. İbrâhim'in Kâbe'yi ziyarette giderken bu bineği kullandığı belirtilmekte ve bu sebeple buraktan "İbrâhim'in bineği" (dâbetü İbrâhim) şeklinde söz edilmektedir (*Tefsîr*, XV, 5, 10). Ayrıca kıyamet günü, mahşer yerinde bulunan ümmetlerine ulaşabilmeleri için peygamberlere binek verileceği, Sâlih peygamber devesine binerken Hz. Muhammed'in de kızı Fâtima ile birlikte buraka bineceği ve o gün burakın sadece kendisine tahsis edileceği gibi hususlar da konu ile ilgili rivayetlerdendir (bk. KIYAMET).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "brk" md.; *Tâcü'l-ârûs*, "brk" md.; *Müsned*, III, 148; IV, 208; Buhârî, "Bed'ü'l-halk", 6, "Menâkıbü'l-enşâr", 42; Müslim, "İmân", 259, 264; Nesâî, "Salât", 1; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 396-398; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, I, 214; Taberî, *Tefsîr* (Bulak), XV, 4-5, 10, 12, 13; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 360; IV, 606; Demîrî, *Ḥayâtü'l-hayevân*, I, 165-168; B. Carra de Vaux, "Burak", *IA*, II, 804; R. Paret, "al-Burâk", *El² (İng.)*, I, 1310-1311. MUSTAFA ÖZ

□ SANAT VE EDEBİYAT. Burak doğrudan doğruya isrâ ve mi'rac hadisesiyle ilgili olduğu için İslâmî Türk edebiyatında daha çok mi'racdan bahseden eserlerde (mi'râciye, mi'racnâme), bunların genel hacmine uygun bir şekilde beyitler veya müstakil bölümler halinde yer almıştır. Ancak hadisenin Hz. Peygamber'le ilgisinden dolayı onu konu edinen na't gibi manzumelerle bazı kaside ve gazellerde, ayrıca mevlid, şiret gibi dinî, Ley-